

Sygn. akt III UK 391/19

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania A. P.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 8 października 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 4 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W wyroku z dnia 5 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) – w sprawie z odwołania A. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L. – zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w L. z dnia 10 października 2018 r., sygn. akt V U (...), w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawczyni od decyzji organu rentowego z dnia 31 sierpnia 2017 r., w której organ rentowy stwierdził, że A. P. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od 2 maja 2013 r., a dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 2 maja 2013 r. do 30 września 2013 r. i od 1 listopada 2013 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną. W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na przyczyny przyjęcia skargi określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ocenie autora skargi w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne związane z wykładnią art. 6 ust 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, mianowicie definicja pojęcia działalności gospodarczej jest nieostra, co prowadzi do wątpliwości interpretacyjnych oraz licznych problemów w praktyce i nie pozwala jednocześnie na ograniczenie się wyłącznie do literalnej wykładni przywołanego pojęcia. Problem prawny, dotyczy ustalenia podlegania ubezpieczeniom społecznym kobiet podejmujących działalność gospodarczą w czasie ciąży. Mianowicie prowadzenie działalności gospodarczej o tyle stanowi tytuł podlegania ubezpieczeniom, o ile faktycznie ubezpieczony działalność tę wykonuje, choć stopień natężenia jego aktywności może być różny, a intencyjne zadeklarowanie wysokiej podstawy wymiaru składek może jedynie sugerować, że działalność nie była wykonywana w sposób ciągły, zorganizowany i zarobkowy.

Wskazano na potrzebę wykładni art. 83 k.c. w związku z art. art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Powyższe wiąże się z koniecznością odpowiedzi na pytanie, kiedy mamy do czynienia z pozornością wykonywania działalności gospodarczej dla celów osiągnięcia ubezpieczenia. W ocenie skarżącej zagadnieniem, do którego koniecznie należy się odnieść, jest pozorność, którą ustawodawca polski łączy z wadami oświadczenia woli, nie zaś z mocą wiążącą czynności prawnej. Jak wynika z art. 83 k.c. pozorność uregulowana jest odmiennie od pozostałych wad oświadczenia woli, skutkiem pozorności czynności prawnej jest bowiem bezwzględna nieważność czynności prawnej. Pozorność jest specyficzną wadą oświadczenia woli, gdyż nie chodzi tu o wady procesu ujawniania woli, ale o świadomą chęć niewywołania skutków prawnych, jakie prawo łączy z tym oświadczeniem. Przy pozorności nie ma więc zamiaru wywołania skutków prawnych. Nie można zatem zdaniem skarżącej przyjąć pozorności oświadczeń woli o podjęciu prowadzenia działalności gospodarczej, gdy podmiot podjął działalność i ją wykonywał. Złożenie oświadczenia woli dla pozorów oznacza bowiem,

że osoba oświadczająca wolę w każdym wypadku nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składaniem przez nią oświadczeniem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżąca wykazała istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W świetle utrwalonego już orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia

prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). Ograniczenie się przez skarżącego do pytania nie jest wystarczającym określeniem zagadnienia prawnego, jeżeli zagadnienie prawne nie zostało przedstawione bez odniesienia się do ogólnych problemów interpretacyjnych (postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451).

Autor rozpatrywanej skargi w uzasadnieniu wniosku ogranicza się tylko do zarysowania, sygnalizacji jakiegoś problemu. Postawiona kwestia została oparta jedynie na przepisie art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej; autor skargi w konstrukcji swojego „zagadnienia” nie uwzględnia regulacji art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej określającej płaszczyznę definicyjną sygnalizowanej kwestii. Brakuje

odpowiedniej juretycznej argumentacji, którą wykazanoby, że w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne.

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego skarżący – opierając wniosek o przyjęcie jego skargi do rozpoznania na przyczynie przyjęcia skargi określonej w przepisie art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. – powinien określić, które przepisy wymagają wykładni, ale także wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 3-4, poz. 43). Jeżeli zaś skarżący powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie sądowym, to zobowiązany jest przytoczyć te rozbieżne orzeczenia Sądów, przy czym musi wykazać, że występująca w nich rozbieżność ma swoje źródło w różnej wykładni przepisu albo wykazać, że wykładnia dokonana przez Sąd drugiej instancji sprzeczna jest z jednolitym stanowiskiem doktryny lub orzecznictwa Sądu Najwyższego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2008 r., II CSK 21/08, LEX nr 794605). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu. Ponadto, ze względu na publiczne cele, jakie ma do spełnienia rozpoznanie przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej, skarżący powinien także wykazać celowość dokonania wykładni przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 19 października 2012 r., III SK 15/12, LEX nr 1228636 oraz z dnia 19 października 2012 r., III SK 13/12, LEX nr 1228618).

Autor rozpatrywanej skargi kasacyjnej nie przedstawia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.). Zasadnicza wadliwość uzasadnienia wniosku w zakresie próby wykazania przyczyny przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w powołanym przepisie polega na tym, że

skarżąca domagając się wykładni art. 83 k.c. nie stawia jednocześnie zarzutu naruszenia tego przepisu w ramach podstawy skargi z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. Taka sytuacja powoduje, że Sąd Najwyższy nie mógłby się zajmować sygnalizowaną kwestią na etapie merytorycznego rozpoznawania skargi kasacyjnej. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania.

W uzasadnieniu wniosku nie uwzględnia się stanowiska zaskarżonego wyroku w zakresie oceny spornej w sprawie kwestii. Sąd drugiej instancji w uzasadnieniu swojego wyroku stwierdził między innymi, że podjęte przez wnioskodawczynię formalne czynności legalizujące działalność gospodarczą (wpis do ewidencji i zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych) zostały dokonane jedynie w celu skorzystania z zasiłku macierzyńskiego, a następnie z zasiłków chorobowych i opiekuńczych, na których wnioskodawczyni przebywała praktycznie nieustannie od momentu ustania zasiłku macierzyńskiego z niewielkimi przerwami. Zasiłki naliczane były od bardzo wysokiej podstawy. Zmiany podstawy wymiaru składek na maksymalną, wnioskodawczyni dokonała na dwa miesiące przed porodem, pomimo że jej sytuacja ekonomiczna takich czynności zupełnie nie uzasadniała. Podejmowanie czynności zmierzających do stworzenia pozoru prowadzenia działalności gospodarczej nie może stanowić podstawy do uzyskania tytułu ubezpieczenia, który powiązany jest z faktycznym prowadzeniem działalności gospodarczej, w sposób zorganizowany, ciągły, ekonomicznie racjonalny i zorientowany na uzyskiwanie dochodu.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.